

Deloitte.

Motala kommun

Kommunens visseblåsarfunktion

Motala kommun

Maj 2023

Innehåll

Innehåll	1
Sammanfattning	2
1. Inledning	3
2. Granskningsresultat	5
Bilaga A	12

Sammanfattning

Deloitte AB har av de förtroendevalda revisorerna i Motala kommun fått uppdraget att genomföra en granskning avseende kommunens visseblåsarfunktion.

Revisionsfråga

Har kommunstyrelsen i Motala kommun säkerställt att kommunens visseblåsarfunktion är adekvat och känd samt uppfyller gällande lagar och förordningar?

Svar på revisionsfråga

Vår sammanfattande bedömning är att Motala kommun *till viss del (se Bilaga A)* har en adekvat visseblåsarfunktion som uppfyller lagar och förordningar.

Vår sammanfattande bedömning är att Motala kommun *till viss del (se Bilaga A)* har synliggjort och förankrat visseblåsarfunktionen bland kommunens tjänstemän eller för externa intressenter.

Iakttagelser

- Motala kommun har upphandlat e-tjänsten "visseblåsarfunktion" från den externa aktören KPMG. Upphandlingen innehåller väsentliga underlag såsom regler, särskilda bestämmelser och användarvillkor.
- Motala kommun har en intern rutin kring hantering av inkomna visseblåsarärenden dock är den tunn och bristfällig.
- Enkätundersökningen visar att majoriteten av tjänstemännen som deltog i undersökningen kände/känner inte till kommunens visseblåsarfunktion.
- Enligt rutinen ska inkomna ärenden presenteras oidentifierat för att säkerställa anonymiteten. Ärenden som inte är av visseblåsar karaktär lämnas över till ansvarig chef oidentifierat.
- Av kommunens rutin framgår det att den rapporterade kan genom ett fysiskt möte lämna in sin rapport, dock behöver man gå via det digitala rapporteringsverktyget för att få den informationen.

- Kommunen har inte fått in ett enda visseblåsarärende från inrättandet av funktionen 2022-01-07 till och med 2023-04-04.
- Motala kommun har inte åtgärdat alla av de påpekade avvikelser i PWC:s översiktliga granskningsrapport under hösten 2022.
- Enligt kommunens rutin ska alla inkomna ärenden som inte är av visseblåsar karaktär lämnas över till berörd chef. Då den rapporterade möjligen har lämnat in ärendet anonymt löper risk att anonymiteten äventyras.

Rekommendationer

Vi rekommenderar kommunstyrelsen:

- att tillgängliggöra e-tjänsten "visseblåsarfunktion" på kommunen hemsida.
- att utveckla e-tjänstens användarvänlighet – att göra det lätt att göra rätt.
- att informera och förankra visseblåsarfunktionen i kommunens verksamheter.
- att hänvisa till Arbetsmiljöverket som en alternativ rapporteringskanal och ansvarig tillsynsmyndighet.
- att utveckla rutiner/handlingsplaner kring utredning och återrapportering av inkomna ärenden.
- att tydliggöra roller inte minst skillnaden på rollerna mellan kommunen och externa parten.
- att synliggöra informationen kring visseblåsning genom fysiskt möte på hemsidan utan att behöva klicka det digitala rapporteringsverktyget.

Jönköping den 2023-05-03

DELOITTE AB

Revsul Dedic
Projektledare

Ghenoa Abbas
Verksamhetskonsult

1. Inledning

Bakgrund

Sedan den 17 juli 2022 är offentliga arbetsgivare med fler än 50 anställda skyldiga att ha en visseblåsarfunktion på plats i organisationen. På uppdrag av revisorsnätverket Östrev har en översiktlig kartläggning genomförts gällande inrättandet av visseblåsarfunktion i regionen och länets kommuner. Av kartläggningen framgår det att Motala kommun inte uppfyllt två av sju granskningskriterier.

Den genomförda kartläggningen har haft fokus på själva upprättandet av visseblåsarfunktionen. Kartläggningen berör inte hur och i vilken utsträckning kommunerna arbetar med kommunikation och förankring av visseblåsarfunktionen bland anställda och övriga intressenter. Hur ärenden följs upp, utvärderas och återrapporteras samt i vilken utsträckning hantering av uppgifter uppfyller alla villkor inom ramen för GDPR. De förtroendevalda revisorerna i Motala kommun har med hänsyn till ovanstående bedömt att det är angeläget att genomföra en kompletterande granskning av Motala kommuns visseblåsarfunktion.

Syfte och avgränsning

Granskningen är avgränsad till kommunstyrelsen och det ansvar som ligger på styrelsen avseende visseblåsarfunktionen.

Revisionsfråga

Har kommunstyrelsen i Motala kommun säkerställt att kommunens visseblåsarfunktion är adekvat och känd samt uppfyller gällande lagar och förordningar?

Underliggande frågeställningar

- Innehåller kommunens visseblåsarfunktion de funktioner som krävs (enligt visseblåsarlagen) och funktioner som säkerställer att kommunen följer gällande lagar och förordningar?
- I vilken utsträckning har kommunens visseblåsarfunktion (inkl. syftet med den) förankrats/kommunicerats bland anställda och övriga intressenter?

- Finns tydliga riktlinjer och rutiner för rapportering, hantering och utredning samt uppföljning och återrapportering av inkomna/utredda ärenden?
- Hur ser statistik över antal rapporterade ärenden ut (sedan visseblåsarfunktionen inrättades)?
- I vilken utsträckning används visseblåsarrapporterna för att förebygga och upptäcka korruption, oegentligheter och andra allvarliga missförhållanden samt förbättra transparensen och tilliten till de kommunala verksamheterna?

Metod och granskningsinriktning

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier samt en enkätundersökning. Enkäten har skickats ut till samtliga tjänstemän på kommunen bestående av chefer och medarbetare.

Granskningen har delats in i följande sju faser:

- Planering av intervjuer.
- Insamling av fakta/underlag genom enkätundersökning och dokumentgranskning.
- Genomgång, sammanställning och analys av insamlat material.
- Framtagning av viktiga iakttagelser och rekommendationer samt svar på revisionsfråga.
- Rapportskrivning inkl. sakavstämning.
- Presentation av granskning till revisorer.
- Godkänd rapport skickas till berörda nämnder & revisorer.

Revisionskriterier

Kommunallag, (2017:725 6 kap)

Nämnderna ansvarar för att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige bestämt, samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. Nämnderna ska även se till att arbetet med intern kontroll är tillräckligt och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.

Kommunstyrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över de övriga nämndernas verksamhet. Kommunstyrelsen ska uppmärksammat följa de frågor som kan inverka på kommunens utveckling och ekonomiska ställning.

Av § 4 framgår att kompetens- och arbetslivnämnden ska ha hand om den ekonomiska förvaltningen inom sitt förvaltningsområde och följa de av kommunfullmäktige meddelade föreskrifter för denna.

“Visselblåsarlagen” - Lag (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden.

En ny visselblåsarlag började gälla den 17 december 2021. Enligt lagen ska man kunna larma om missförhållanden både på en arbetsplats och till en myndighet. En bred krets av personer ska kunna använda visselblåsarssystemet och skyddas mot repressalier. Utöver anställda ska bland andra volontärer, praktikanter, konsulter och aktieägare ingå i den skyddade personkretsen.

Den nya visselblåsarlagen gäller vid rapportering i arbetsrelaterade sammanhang av information om missförhållanden som det finns ett allmänintresse av att det kommer fram. Med ett arbetsrelaterat sammanhang menas en persons nuvarande eller tidigare arbete i privat eller offentlig verksamhet, och där personen har fått information om missförhållanden.

För att omfattas av lagens skydd mot repressalier gäller bara rapportering av missförhållanden

- som har uppstått eller som högst sannolikt kommer att uppstå i den verksamhet som den rapporterande personen är, har varit eller kan komma att bli verksam i
- i en annan verksamhet som den rapporterande personen är eller har varit i kontakt med genom sitt arbete

Den rapporterande personen ska också vid tidpunkten för rapporteringen ha en skäligen anledning att anta att informationen om missförhållandena var sann.

Det ska finnas ett allmänintresse av att informationen om missförhållanden kommer fram. För att det ska finnas ett allmänintresse

- ska det gälla allvarliga missförhållanden.
- vara av intresse för en krets som kan betecknas som allmänheten.
- finnas ett legitimt intresse av att missförhållandena kommer fram

Lagen gäller också vid rapportering i ett arbetsrelaterat sammanhang av information om missförhållanden som strider mot EU-regler eller andra nationella regler som kompletterar EU-regler.

Ett viktigt krav i visselblåsarlagen är att *funktionen* som hanterar rapporteringen är oberoende och självständig. Det kan vara antingen en person eller en grupp personer som hanterar rapporteringskanalen. Det bör handla om en snäv krets av personer. Man kan jämföra rollen som mottagare i en rapporteringskanal med det som gäller för dataskyddsombud enligt GDPR. De som utses ska ha ett visst mandat att agera utan verksamhetsutövarens godkännande, till exempel mandat att inleda och avsluta utredningar, ha frihet att formulera slutsatser från uppföljningen av rapporter utan att verksamhetsutövaren godkänner slutsatserna.

I oberoende och självständighet ligger också att verksamhetsutövaren inte får vidta bestraffande åtgärder mot en behörig person eller enhet på grund av att denne utför sina arbetsuppgifter. Mottagare bör också ha tillräcklig kompetens för att kunna ta ställning till de rapporter som kommer in.

Kvalitetssäkring

Kvalitetssäkring har skett genom Deloitte:s interna kvalitetssäkringssystem. Rapporten har även kvalitetssäkrats av de intervjuade personerna.

2. Granskningsresultat

Utifrån genomförd enkätundersökning och granskat material har en övergripande beskrivning av kommunens visseblåsarfunktion i Motala kommun gjorts nedan. De iakttagelser som framkommit till följd av undersökningen och dokumentstudier redogörs under respektive frågeställning.

2.1 Innehåller kommunens visseblåsarfunktion de funktioner som krävs (enligt visseblåsarlagen) och funktioner som säkerställer att kommunen följer gällande lagar och förordningar?

Kartläggning visseblåsarfunktion Östergötland

På uppdrag av Revisornätverket Östrev har PwC under sen höst 2022 genomfört en översiktlig kartläggning av inrättandet av visseblåsarfunktion bland länets kommuner och regionen, inkl. Motala kommun. Länets kommuner och regionen fick besvara ett antal frågor utifrån lagens krav på visseblåsarfunktion. Frågor och iakttagelser som avser Motala kommun redovisas i Bilaga A.

Av sammanställning i Bilaga A framgår det att rapporteringsverktyget finns tillgängligt via Motala kommuns intranät vilket även är tillgängligt externt utan krav på inloggning.

Enligt kommunens webbplats är syftet med funktionen för visseblåsning att medarbetare i kommunen anonymt ska kunna anmäla ett missförhållande som är av allmänt intresse. Det framgår dock inte tydligt att fler grupper än anställda kan använda funktionen och skyddas enl. lagen.

Vidare konstateras att information ges om den interna rapporteringskanalen inom Motala kommun men inte om de externa rapporteringskanalerna till särskilt utsedda myndigheter.

Rapportering i Motala kommun kan ske skriftligen via ett digitalt verktyg eller via telefon. I det digitala verktyget kan man ange att man vill bli kontaktad personligen och kommer då att kontaktas inom 7 dagar för att boka ett möte. Det finns länk på hemsidan till anmälningsformulär samt telefonnummer om man vill ringa.

Övriga iakttagelser

Information om visseblåsning i Motala kommun framkommer enbart på kommunens intranät. Det framgår att det finns två kanaler att visseblåsa genom antingen via en e-tjänst eller ett telefonnummer som anges på kommunens hemsida. Det anges inte vem telefonnummer tillhör eller vilken funktion på kommunen man kommer tala med.

Inledningsvis beskrivs det på hemsidan innebörden och syftet med visseblåsning samt hur användandet ska gå till. På hemsidan beskrivs hanteringen av visseblåsarfunktionen och att kommunen tillsatt en extern privat aktör som hanterar eventuellt inkomna ärenden. Det framgår också att den som vill rapportera har möjligheten att vara anonym.

E-tjänsten är formad som ett formulär där den som rapporterar kan i en fritext ruta beskriva sitt ärende, se bilden nedan.

Det finns även möjlighet att bifoga en eller flera bilagor kopplat till ärendet, dock kan e-tjänsten inte hantera krypterade bilagor. Det framgår inte av e-tjänst om kommunikationskanalen mellan kommunen, externa parten och den som rapporterar är krypterad.

Dokument som styrker kommunens upphandling av KPMG:s tjänst har varit en del av granskningsmaterialet. Det framgår tydligt hur KPMG hanterar anonymitet och personuppgifter så det uppfyller bland annat lagen om GDPR. Av upphandlingsdokumenten står det vilka arbetsmoment som tillfaller KPMG vid inkomna ärenden om visseblåsning. Överlag är dokumenten av upphandlingskaraktär och reglerar bestämmelser samt användarvillkor av e-tjänsten mellan båda parterna.

Ny rapport

Beskrivning av ärendet*

- obligatoriskt fält
- Minsta antal tecken är 10
- Det maximala antalet tecken är 2000

Bilagor

 Dra och släpp din fil här eller [bläddra](#)

- Krypterade eller lösenordsskyddade filer kan inte laddas upp
- Maximalt 10 filer är tillåtna
- Vänligen notera - Bilagor kan innehålla metadeta

Bifogade filer

Inga bifogade filer

Jag tillhör*

- obligatoriskt fält

Tidpunkt då det rapporterade ärendet inträffade

åååå-mm-dd

Mer information inhämtas om det rapporterade ärendet

Var kan mer information inhämtas om det rapporterade ärendet, tex dokumentation? Finns det andra personer vi kan/bör kontakta för att få mer information?

- Det maximala antalet tecken är 500

Ny rapport

Skapa ett lösenord till din rapport

Genom att skapa ett lösenord till din rapport kan du anonymt logga in för att läsa den rapport du skickade in, komplettera med mer information samt svara på eventuella frågor kring din rapport. Om du inte skapar ett lösenord till din rapport går du miste om möjligheten att anonymt logga in, läsa rapporten och komplettera med information till ditt rapportärende.

- Skapa ett lösenord till rapporten.
- Skapa inte ett lösenord till rapporten.

Skriv in lösenord*

- obligatoriskt fält
- 12 eller fler tecken
- Minst ett alfabetiskt tecken med versaler
- Minst ett alfabetiskt tecken med små bokstäver
- Minst ett nummer
- Minst en symbol (!@#\$%^&*)
- Det maximala antalet tecken är 128

Skriv lösenordet igen*

- obligatoriskt fält
- Lösenord är inte samma
- Det maximala antalet tecken är 128

Vill du dela dina personuppgifter?

- Ja, jag vill dela min personliga information med KPMG och Motala kommun
- Ja, jag vill dela min personliga information med KPMG
- Nej, jag vill inte dela med mig av min personliga information

När du skickar in en rapport i KPMG AMO måste du följa den tillgängliga policyn för godtagbar användning*

- Jag accepterar [policyn för godtagbar användning](#)
- Vänligen acceptera policyn för acceptabel användning

TILLBAKA

SKICKA IN RAPPORTEN

Bedömning och kommentarer

Vår samlade bedömning är att kommunen till stor del följer gällande lagar och förordningar. Dock bedömer vi att Motala kommun inte åtgärdat avvikelser som PWC:s rapport påvisade.

Vår bedömning baseras på nedanstående slutsatser:

Som en del av granskningen har vi på Deloitte begärt in flertalet underlag kopplat till kommunens visseblåsarfunktion. Då handlingarna vi fått ta del av är få bedömer vi att det inte finns vilket vi noterar som en brist.

Information om kommunens visseblåsarfunktion finns enbart på intranät vilket omöjliggör för individer som inte har tillgång till intranätet att nyttja kommunens visseblåsarfunktion. Detta innebär att funktionen inte är lättåtkomlig såsom lagen beskriver.

Under vår granskning har vi på Deloitte fått tillgång till ett interna tilläggsuppgifter för att undersöka visseblåsarfunktionen. Generellt är informationen på kommunens intranät tillräcklig, dock rekommenderar vi likt PWC:s granskning att även hänvisa till externa aktörer såsom Polismyndigheten och Arbetsmiljöverket.

Arbetsmiljöverket som är ansvarig tillsynsmyndighet och den som vill visseblåsa kan alltid vända sig dit. Vi rekommenderar kommunen att tillgängliggöra både information och e-tjänsten på externa hemsidan.

Rapporteringskanalerna enligt lag bör omfattas av e-tjänst, via telefon och även genom ett fysiskt möte. Kommunen hänvisar på intranätet till ett telefonnummer dock framgår det inte vem numret tillhör eller hur man kan säkerställa sin anonymitet. Det nämns inte på hemsidan att den som vill rapportera kan boka ett möte med kommunen. Däremot förekommer den informationen om man som rapportering klickar på det digitala rapporteringsverktyget. Vi rekommenderar kommunen att synliggöra det fysiska rapporteringsmöjligheten samt tydliggöra vem man kommer ha mötet med samt information om mötets tillvägagångsätt.

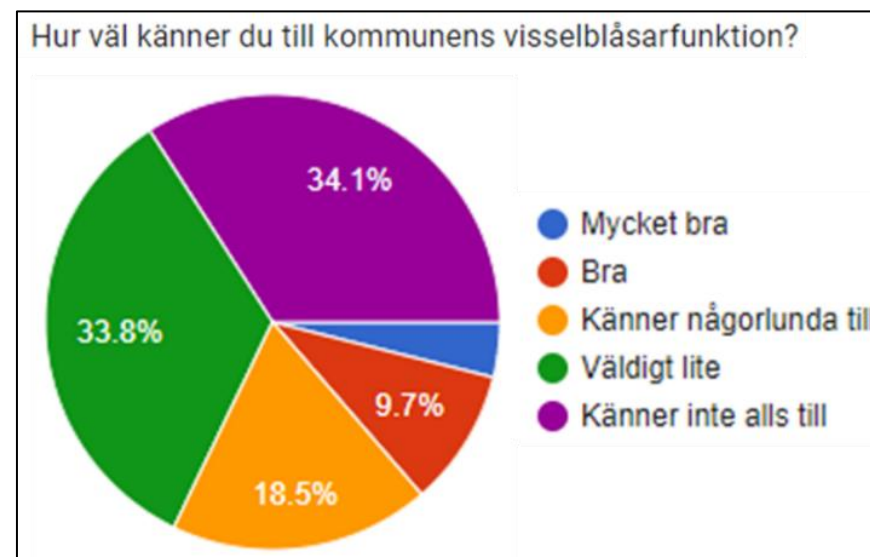
2.2 I vilken utsträckning har kommunens visseblåsarfunktion (inkl. syftet med den) förankrats/kommunicerats bland anställda och övriga intressenter?

För att undersöka denna fråga valde vi på Deloitte att genomföra en enkätundersökning. Enkäten bestod av 5 frågor riktades till både medarbetare och chefer. Frågorna undersökte tjänstemännens

kännedom om kommunens visseblåsarfunktion samt dess användning. Enkäten publicerades på kommunens intranät vilket tillgängliggjorde den för samtliga anställda under en begränsad tidsperiod. Totalt deltog 307 drygt 4000 tjänstepersoner i undersökningen, varav 261 medarbetare och 45 mellanchefer. Noterbart är dock att inga förvaltningschefer svarade på enkäten.

Svarsfrekvensen är låg, mät i procent, men enkäten har riktades till samtliga medarbetare, dvs. till hela undersökta population och inte till delpopulation (urval). Av denna anledning antar vi att de 307 som deltagit i enkäten representerar hela populationen och inte en särskild delgrupp. Det finns naturligtvis möjlighet att de som svarat representerar/tillhör en viss delpopulation vars uppfattning skiljer sig från de som inte svarar. Då vi inte har något som tyder på att så är fallet anser vi att enkätresultat ändå ger en god fingervisning om medarbetares bedömning av kommunens visseblåsarfunktion.

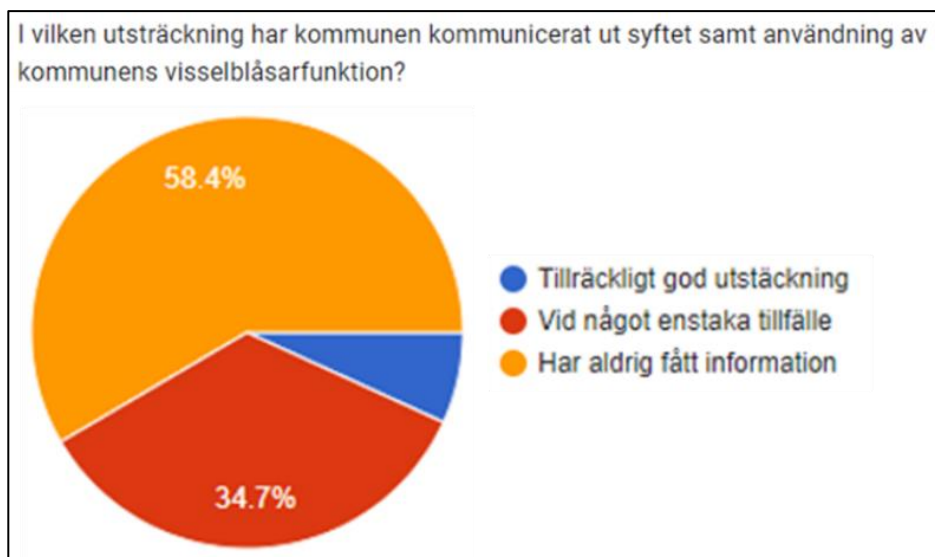
Vi ställde frågan om hur väl den enskilde kände till kommunens visseblåsarfunktion till svar fick att 86,4 % av deltagande inte kände till funktionen tillräckligt. 13,6 % hade någorlunda eller väldigt bra koll på funktionen.

Kommunen är ansvarig att informera om visselblåsarfunktionen och dess användning för att tjänstemän ska ha kännedom samt känna trygghet att använda den.

Som en del av enkäten undersökte vi i vilken utsträckning kommunen kommunicerat ut funktionens syfte och användning.

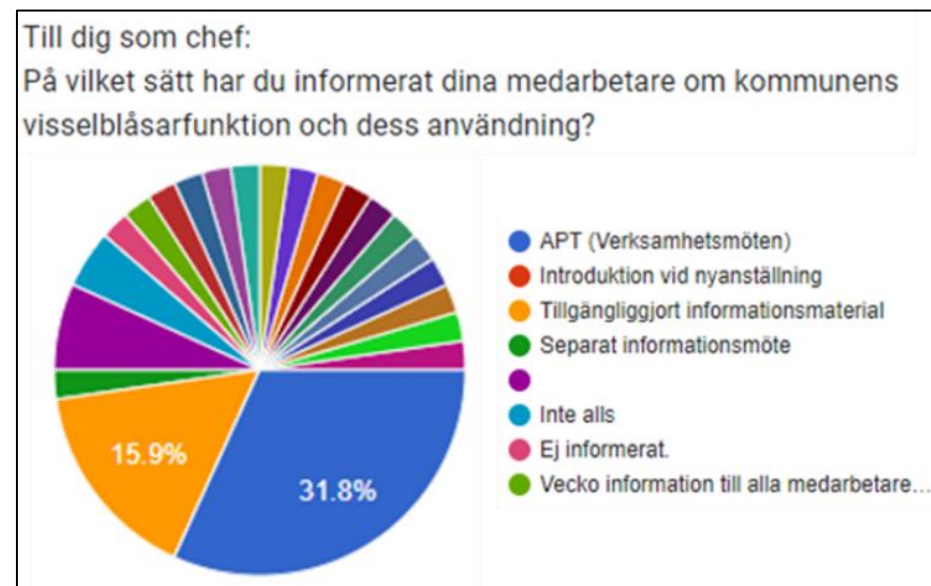
58,4 % av deltagarna hade aldrig hört talats om funktionen varav 34,7% hade hört om den vid något enskilda tillfälle. 6,8 % av deltagarna uppgav att de fått information i tillräcklig god utsträckning.

En fråga riktades särskilt till chefer och undersökte hur man som ansvarig chef informerat om kommunens visselblåsarfunktion. Enkäten möjliggjorde för fritextsvar samt ett par svarsalternativ för denna fråga.

31,8 % alltså totalt 14 chefer svarade att information har kommunicerats vid APT (verksamhetsmöten). 15,9 % som motsvarar 7 chefer svarade att genom tillgängliggöra informationsmaterial, dock mäter inte frågan hur många som läst informationsmaterialet. 1 chef svarade att information har gets vid ett informationsmöte.

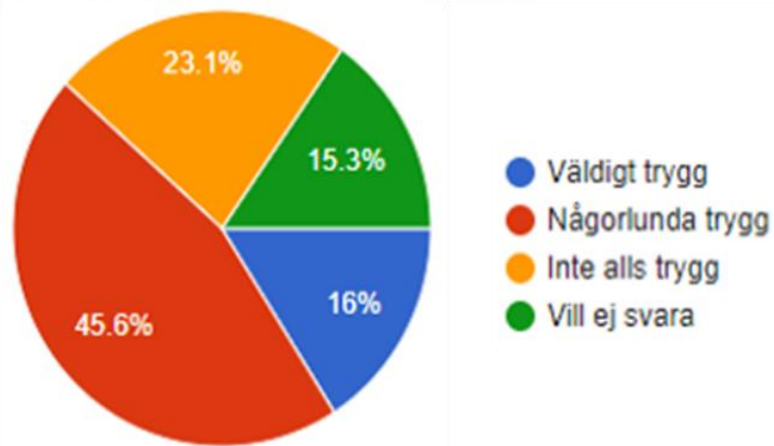
Ca 50% vilket motsvarar ca 22 av cheferna besvarade att man inte informerat om visselblåsarfunktionen alls. En hel del angav att de inte kände till funktionen själva i fritextrutan.

Enkäten undersökte även hur trygg som tjänsteperson man är att visselblåsa vid vetskap om allvarliga missförhållande genom att använda kommunens visselblåsarfunktion.

23,1% svarade inte alls trygg samt 45,6% svarade någorlunda trygg. 16% kände sig väldigt trygga och noterbart valde 15,3% vilket motsvarar 47 personer att inte svara på frågan.

Om du skulle få vetskap om allvarliga missförhållanden, hur trygg är du med att använda Motala kommuns visselblåsarfunktion?

Avslutningsvis möjliggjorde enkäten genom fritextruta för samtliga deltagare att lämna synpunkter eller kommentarer kring kommunens visselblåsarfunktion. 54 personer valde att lämna sina synpunkter och nedan sammanställs de väsentligaste.

- *"sprid information om den en gång per halvår - kommer nya medarbetare kontinuerligt"*
- *"Av vilken anledning har ingen information kring detta nått oss?"*
- *"Den behöver synliggöras mer"*
- *"Visste inte att det fanns, men nu vet jag, eftersom en länk till informationen var skickad tillsammans med enkäten"*
- *"Sprid kunskap, uppmuntra och uppmana samt avdramatisera. Vi vill alla ha en god kvalitet och undvika missförhållanden".*
- *"Osynlig på intranätet, hittade sidan först nu när den fanns länkad för enkäten, ligger under synpunkter och felanmälan men går man in via verksamhetsutveckling som det ligger placerat under så går det inte att hitta den som en "flik" eller sida att komma vidare till."*

- *Informationen i detta har inte varit knivskarp, fenomenet är inte obekant därav mina svar men informationen har antingen inte nått mig eller så har jag missat detta. Jag hör till dem som snappar upp den här typen av info i normalfallet.*
- *"Jag har aktivt letat efter visselblåsarfunktionen på kommunens hemsida vid ett flertal tillfällen men inte hittat något."*
- *"Det är bra att det kommer upp en diskussion kring det."*
- *"Har aldrig hört talas om den och vet inte hur den fungerar. Jag hoppas att det är en extern part som tar emot ev. "klagomål". Om kommunen sköter visselblåsarfunktionen själv skulle jag inte alls känna mig trygg med att använda den."*
- *"Borde implementeras i introduktion av nyanställda"*
- *"Låter bra men funkar det i praktiken? Blir visselblåsaren verkligen skyddad???"*
- *"Dålig info om funktionen"*

Bedömning och kommentarer

Vår samlade bedömning är att kommunen inte tillräckligt god utsträckning kommunicerat ut kommunens visselblåsarfunktion och dess syfte bland kommunens anställda och övriga intressenter.

Vår bedömning baseras på nedanstående slutsatser:

Antal deltagare i enkäten var god vilket medför tillräckligt täckningsresultat för att dra generella slutsatser.

Första frågan visade att ca 85% av deltagarna inte kände till kommunens visselblåsarfunktion och ca 13% hade någorlunda koll. Genom att analysera resultatet kring frågan om hur trygg som tjänsteperson man är med att vända funktionen, kan vi dra slutsatsen att kommunen i otillräcklig utsträckning informerat om visselblåsning.

Trots att samtliga som deltog har access till intranätet kände majoriteten inte till att funktionen fanns. Detta i sin tur försvårar det ytterligare för externa att nyttja funktionen. Vår bedömning är att kommunen inte synliggjort visselblåsarfunktionen på ett enkelt sätt för vare sig tjänstemän eller externa intressenter.

Ungefär 14 chefer av de som deltog i enkätundersökningen hade vid något tillfälle informerat om funktionen vid APT. Huruvida detta är på uppmaning av kommunledningen eller ett självmant initiativ kan vi inte utläsa. Däremot kan vi dra slutsatsen att någon kommunikationsplan om visseblåsarfunktionens användning inte finns. Vi kan också konstatera genom enkätundersökningen att information om visseblåsarfunktionen inte nämns på introduktionen vid nyanställning.

Antalet inkomna visseblåsningsärenden är i nuläget noll. Den möjligaste förklaringen till detta kan vara den låga kännedomen bland kommunens tjänstemän om funktionens existens och användning. En annan möjlig förklaring är att många inte känner sig tillräckligt trygga med att använda funktionen.

Vi rekommenderar kommunstyrelsen att upprätta en kommunikationsplan som tydliggör för ansvariga chefer hur information om visseblåsning ska gå till. Det bör framgå av kommunikationsplanen hur frekvent informationen ska upprepas samt säkerställa att informationen ges vid nyanställning.

Vi rekommenderar kommunstyrelsen att utveckla informationen om visseblåsning på hemsidan samt att synliggöra funktionen på ett smidigt sätt. Vi rekommenderar även att publicera informationen på externa webben, på sått har kommunen förenklat åtkomsten för både tjänstemän och externa intressenter.

2.3 Finns tydliga riktlinjer och rutiner för rapportering, hantering och utredning samt uppföljning och återrapportering av inkomna/utredda ärenden?

Motala kommun har valt att upphandla tjänsten "visseblåsarfunktion" av den externa aktören KPMG.

Enligt uppdragsbrevet bistår KPMG Motala kommun med två tjänster: 1) tillhandahållande av digital lösning för rapporteringskanalen AMO samt telefonlösning, och - mottagningsfunktion. I KPMGs mottagningsfunktion ingår hantering och arkivering av rapporter i programmet AMO och telefonlösning, - mottagning och första bedömning av inkomna rapporter under kontorstid (max fyra timmar per rapport) och sammanställning av årlig statistik över antalet inkomna rapporter mottagningsfunktion.

KPMG tar även fram en rapport med ett kortfattat bedömningsunderlag för uppdragsgivarens beslut avseende hur det inkomna ärendet ska hanteras, innefattande eventuellt vidare utredningsåtgärder och slutgiltig återkoppling till den som lämnat aktuell rapport.

Beroende på ärendets karaktär kan antingen KPMG komma att utreda visseblåsningen eller så föreslås ett antal tjänstemän utifrån deras funktion att hantera utredningen. KPMG kan på förfrågan tillhandahålla tilläggstjänster kopplade till inkomna rapporter, till exempel Forensic utredningar.

Anvisning för visseblåsning Motala kommun (21/KS 0260) innehåller en beskrivning av processen vid hantering av rapporter avseende visseblåsning, enligt lag (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden (visseblåsarlagen), på Motala kommun. Anvisningen redogör kortfattat för visseblåsarlagen, rapporteringskanal och grundförutsättningar.

Anvisning innehåller även ansvarsfördelning och rutin för hantering av rapporter/ärenden inom Motala kommun.

Kommunjuristen i Motala kommun är kontaktpunkt för den externa mottagningsfunktion som Motala kommun anlitar. Juristen är även sammankallande funktion och ansvarig att leda det inkomna ärendet från start till slut. Kommunjuristen har även ansvar att initialt värdera rapporten som inkommer till kommunen.

Ärenden som inte täcker rekvisiten i visseblåsarlagen hänvisas för hantering i kommunens ordinarie verksamhet. Vid inkommen rapport som bedöms täcka rekvisiten i visseblåsarlagen sammankallar kommunjuristen visseblåsarrådet.

Kommunens visseblåsarråd består av kommunjuristen, HR-samordnaren, samordnare för planering och uppföljning samt en medarbetare från avdelningen trygghet och säkerhet. Deltagarna i visseblåsarrådet är behöriga att behandla information och personuppgifter som förekommer i rapporteringsunderlag och den följande utredningen.

Enligt kommunens rutin kan visseblåsarrådet gemensamt besluta om att utöka rådet med fler representanter ifall ett enskilt ärende kräver det. När ett ärende inkommer presenteras det avidentifierat inför rådet vilket dem gemensamt kan besluta att överlämna ärendet till en förvaltningschef, utreda vidare eller utredas av en extern aktör. Slutligen kan rådet besluta om att anmäla ärenden till polismyndigheten. För att säkerställa den rapporterade personens anonymitet lämnas rapporten avidentifierad. Några ytterligare åtgärder för att säkerställa anonymitet kan vi inte utläsa att kommunen tillämpar.

Av kommunens interna rutin framgår det att den som mottar ärendet blir ansvarig att hålla samman dokumenten samt journalföra ärendet. Den personen ska även förvara dokumenten i ett separat diarium. Rådet ska bedöma och besluta om ett ärende behöver kommuniceras utanför rådet. Om så blir fallet ska rådet enligt rutinen kontakta kommunikationschefen för att upprätta en kommunikationsplan.

Bedömning och kommentarer

Vår samlade bedömning är att kommunen inte tillräckligt god utsträckning upprättat riktlinjer och rutiner för utredning samt uppföljning av inkomna ärenden.

Vår bedömning baseras på nedanstående slutsatser:

Kommunen har upprättat en rutin för hantering av visseblåsarfunktionen, vår bedömning är att den är kort och otillräckligt. Det framgår inte tydligt rollerna och skillnaden mellan kommunen och KPMG. Rutinen nämner ett visseblåsarråd som ska bedöma inkomna ärenden vilket skapar ytterligare en part i utredningsärendet förutom KPMG. Därav behöver rollerna tydliggöras. Det framgår inte av rutinen hur kommunen försäkrat visseblåsarrådets opartiskhet.

Det framgår av rutinen att visseblåsarfunktionen är tillgänglig även på den externa webben vilket är felaktig information. Dock kan en extern person begära access till intranätet för att nyttja visseblåsarfunktionen, men denna information anges inte på den externa webben. Vilket omöjliggör för någon utan tillgång till intranätet att få till sig informationen. Över lag nämns inget alls om visseblåsarfunktionen på kommunens externa webb.

Av rutinen framgår det att visseblåsning genom fysiska möten är möjligt under kontorstid, dock nämns inte detta på ett tydligt sätt på kommunens intranät. Detta medför att informationen om denna möjlighet inte är lättillgänglig för kommunens anställda.

Rutinen nämner kort om förvaring av dokumentation och journalföring. Det framgår inte exakt var informationen ska förvaras inte heller nämns det huruvida dokumenten är säkrade. Då dokument och underlag kopplat till visseblåsarfunktion ofta innehåller personuppgifter och känsliga uppgifter bör rutinen beskriva hur dokumenten kommer bevaras säkert. I rutinen framgår det att dokumentation bevaras i ett separat diarium, dock står det inte vilka som har tillgång till detta diarium. Samt hur kommunen försäkrat att obehöriga förhindrats från att göra intrång.

Angående återrapportering och svar till den som anmält ett ärende står de enbart i rutinen vad lagen kräver. Det framgår inte hur utredningsteamet ska hantera ärendet tidsmässigt för att uppnå lagkravet.

Kommunen saknar tydliga riktlinjer och rutiner för hantering samt utredning av visseblåsningsärenden. Då det inte inkommit något ärende har vi inte kunnat granska vare sig återrapporteringsprocessen eller uppföljning. Däremot noterar vi att rutin för hur man följer upp samt utvärderar ett utrett ärende saknas.

2.4 Hur ser statistik över antal rapporterade ärenden ut (sedan visseblåsarfunktionen inrättades)?

Det har inte inkommit till kommunens visseblåsarfunktion någon anmälan. Vid ett tillfälle inkom ett ärende där kommunjuristen uppgav att ärendet inte var av visseblåsningsskara och hänvisades till lämplig förvaltningschef.

Bedömning och kommentarer

Frågan går inte att bedöma då inga ärenden inkommit från att e-tjänsten inrättades till att vi begärt underlag för granskningen. Perioden avser 2022-01-07 till och med 2022-04-04.

2.5 I vilken utsträckning används visseblåsarrapporterna för att förebygga och upptäcka korruption, oegentligheter och andra allvarliga missförhållanden samt förbättra transparensen och tilliten till de kommunala verksamheterna?

Då inga ärenden har inkommit till kommunens visseblåsarfunktion har inget förebyggande arbete heller inletts. Däremot har vi med anledning av granskningen begärt in rutiner och riktlinjer på kommunen förebyggande arbete med att upptäcka korruption.

Bedömning och kommentarer

Vår samlade bedömning är att kommunen inte tillräckligt arbetar förebyggande med att upptäcka korruption och andra oegentligheter i samband med inkomna visseblåsningsärenden.

Då vi begärt in rutiner för det förebyggande arbetet och inte fått något noterar vi att rutiner saknas. Vi rekommenderar kommunstyrelsen att säkerställa att riktlinjer för förebyggande arbete kring korruption i samband med visseblåsning upprättas.

Bilaga A

Nedan beskrivs innebörd svar på revisionsfrågor.

BEDÖMNING	KRITERIER
<p>Är ...</p> <ul style="list-style-type: none"> → ... ändamålsenlig → ... tillfredställande ur ekonomisk synpunkt → ... tillfredställande intern kontroll. 	<p>Mer än 90 % i granskningen använda revisionskriterier uppfyllda.</p>
<p>I huvudsak</p> <ul style="list-style-type: none"> → ... ändamålsenlig → ... tillfredställande ur ekonomisk synpunkt → ... tillfredställande intern kontroll 	<p>Mellan 70-90 % i granskningen använda revisionskriterier uppfyllda eller vid några få lindriga avvikelser/brister.</p>
<p>Till stor del</p> <ul style="list-style-type: none"> → ... ändamålsenlig → ... tillfredställande ur ekonomisk synpunkt → ... tillfredställande intern kontroll 	<p>Mellan 40-69 % i granskningen använda revisionskriterier uppfyllda eller vid några få kännbara avvikelser/brister.</p>
<p>Till viss del</p> <ul style="list-style-type: none"> → ... ändamålsenlig → ... tillfredställande ur ekonomisk synpunkt → ... tillfredställande intern kontroll 	<p>Mellan 20-39 % i granskningen använda revisionskriterier uppfyllda eller vid några få allvarliga avvikelser/brister.</p>
<p>Ej</p> <ul style="list-style-type: none"> → ... ändamålsenlig → ... tillfredställande ur ekonomisk synpunkt → ... tillfredställande intern kontroll 	<p>Mindre än 20 % i granskningen använda revisionskriterier uppfyllda eller vid några få mycket allvarliga avvikelser/brister.</p>

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.com/about for a more detailed description of DTTL and its member firms.

Deloitte provides audit, consulting, financial advisory, risk management, tax and related services to public and private clients spanning multiple industries. Deloitte serves four out of five Fortune Global 500® companies through a globally connected network of member firms in more than 150 countries bringing world-class capabilities, insights, and high-quality service to address clients' most complex business challenges. To learn more about how Deloitte's approximately 225,000 professionals make an impact that matters, please connect with us on [LinkedIn](#) or [Twitter](#).

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms, or their related entities (collectively, the "Deloitte network") is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.